

არაგადამდებ დაავადებათა პრევენციისა და კონტროლის ეროვნული სტრატეგია

ნანა მეზონია
ქრონიკულ დაავადებათა სამმართველოს ხელმძღვანელი

გაერთიანებული ერების მდგრადი განვითარების სამიტი 25 - 27 სექ 2015, ნიუ იორკი

**მიზანი #3. ჯანსაღი სიცოცხლის
წლების უზრუნველყოფა და
კეთილდღეობის ხელშეწყობა
ყველასთვის ნებისმიერ
ასაკობრივ ჯგუფში**

**3.4 2030 წლისთვის აგდ-ს
ადრეული სიკვდილიანობის ერთი
მესამედით შემცირება პრევენციის,
მკურნალობის, მენტალური
ჯანმრთელობისა და
კეთილდღეობის ხელშეწყობის
გზით**

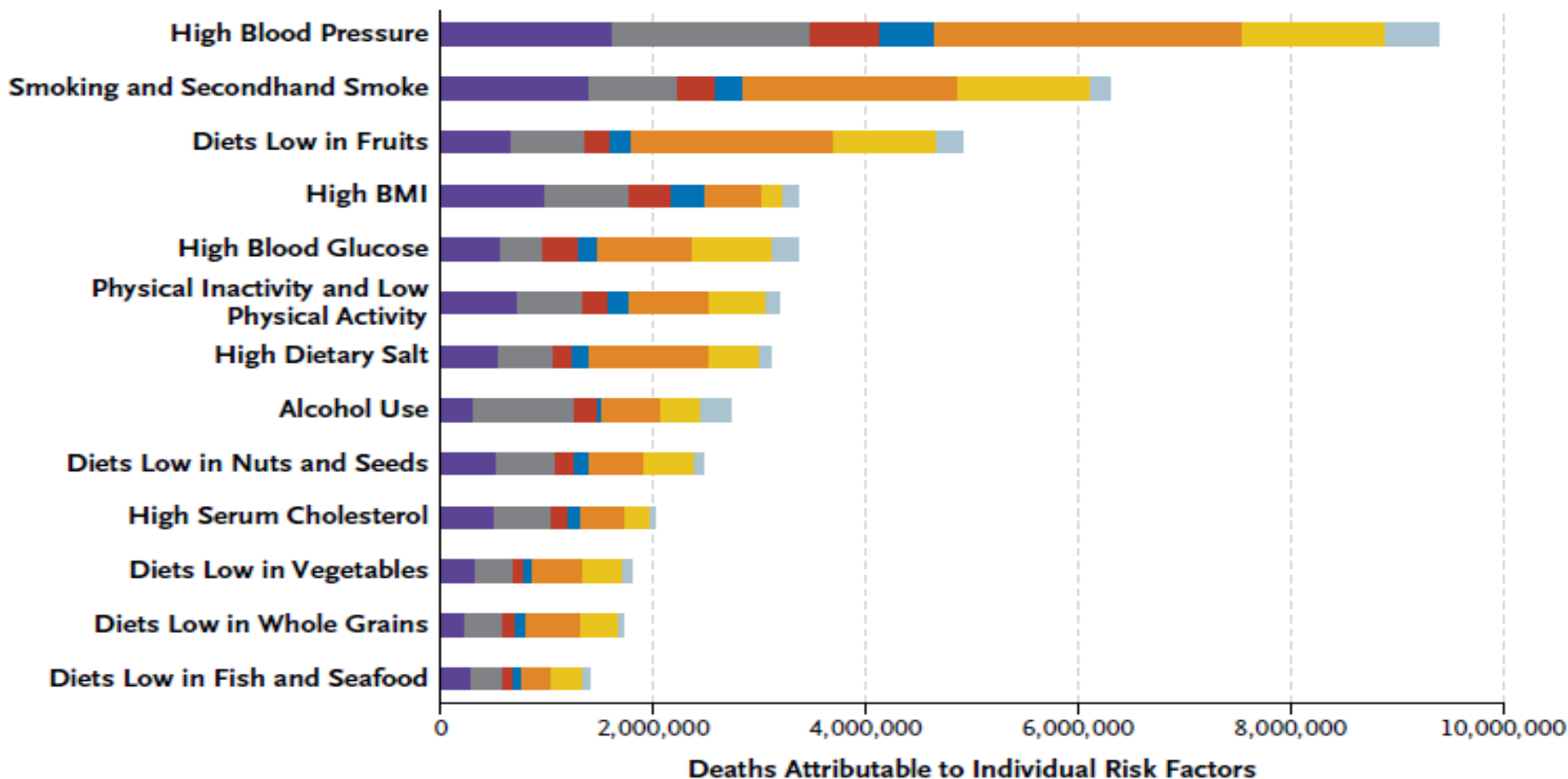
აგდ - მნიშვნელოვანი ფაქტები

- აგდ - ით ყოველწლიურად 38 მილიონი ადამიანი იღუპება
- მათ შორის 28 მილიონი – დაბალ და საშუალო შემოსავლების ქვეყნებში
- 16 მილიონი სიკვდილის შემთხვევა ნაადრევია (70 წლამდე ასაკში), 82% ვლინდება დაბალ და საშუალო შემოსავლების ქვეყნებში
- აგდ სიკვდილის შემთხვევების 82% განპირობებულია 4 ძირითადი დაავადებით:
 - ✓ გულ-სისხლძარღვთა, ყოველწლიურად 17.5 მლნ
 - ✓ კიბო, 8.2 მლნ
 - ✓ ქრონიკული რესპირატორული , 4 მლნ
 - ✓ დიაბეტი, 1.5 მლნ

აგდ რისკის ფაქტორების ატრიბუტული სიკვდილიანობა

■ High-income regions
 ■ Central Asia and central and eastern Europe
 ■ Latin America and Caribbean
 ■ Middle East and North Africa
 ■ East and Southeast Asia and Oceania
 ■ South Asia
 ■ Sub-Saharan Africa

A Deaths

გარემო ფაქტორების როლი და აგდ-ს განვითარებაში

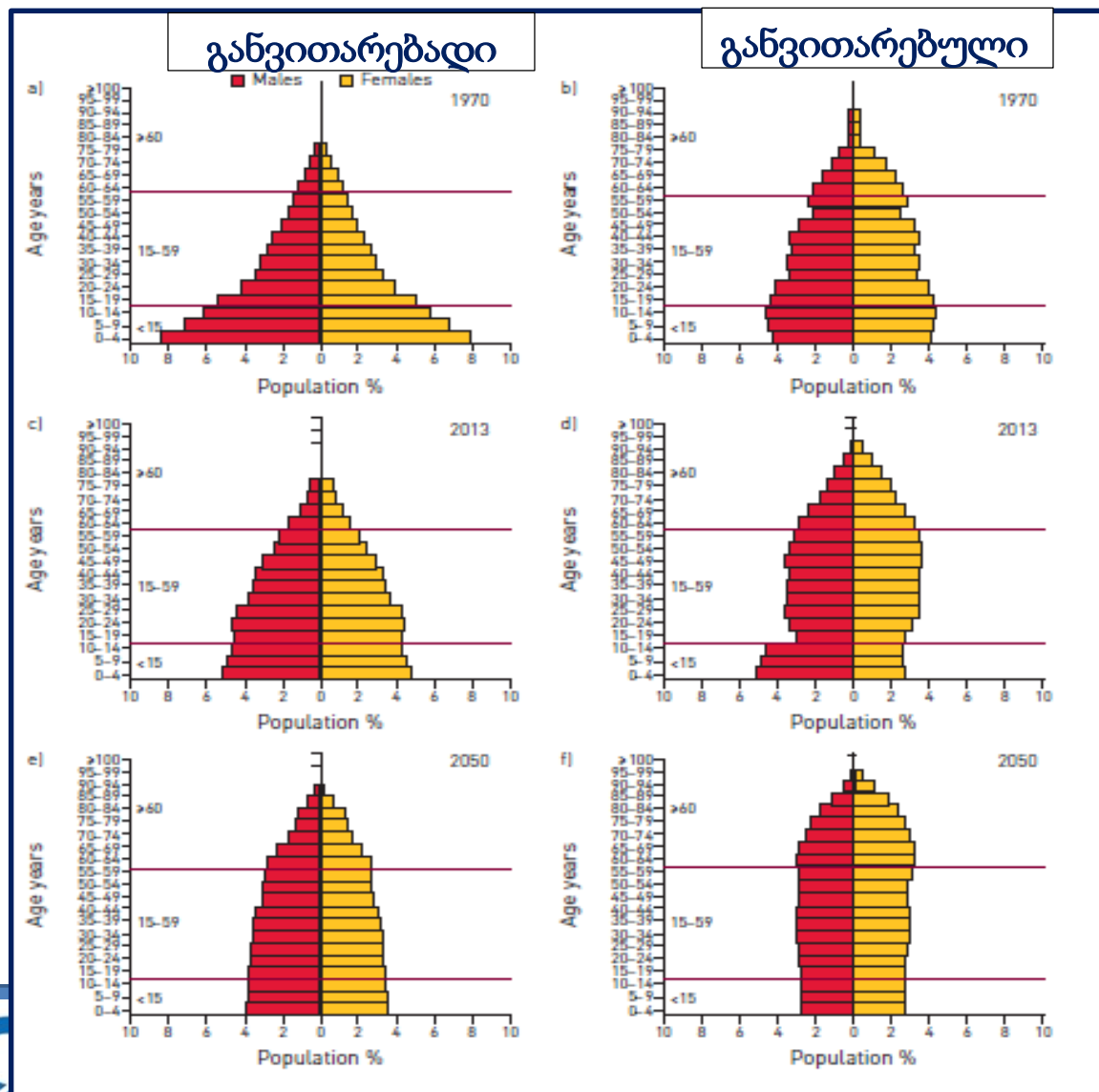
- ...ეს ჭეშმარიტებაა ასთმასთან და სხვა რესპირატორულ დაავადებებთან დაკავშირებით
- ასევე მნიშვნელოვანი კონტრიბუცია ვლინდება სიმსუქნესა და სხვა ქრონიკულ დაავადებებთან
- კიბოს დიდი წილი გამოწვეულია გარემო ფაქტორებით გენეტიკური წინასწარგანწყობის მქონე ინდივიდებში
- ახალი კვლევები უჩვენებენ მნიშვნელოვან ასოციაციას გულ-სისხლძარღვთა დაავადებებთან და დიაბეტთან

[Norman RE](#), [Carpenter DO](#), [Scott J](#), [Brune MN](#), [Sly PD](#).

Environmental exposures: an underrecognized contribution to noncommunicable diseases.

[Rev Environ Health](#). 2013;28(1):59-65. doi: 10.1515/reveh-2012-0033

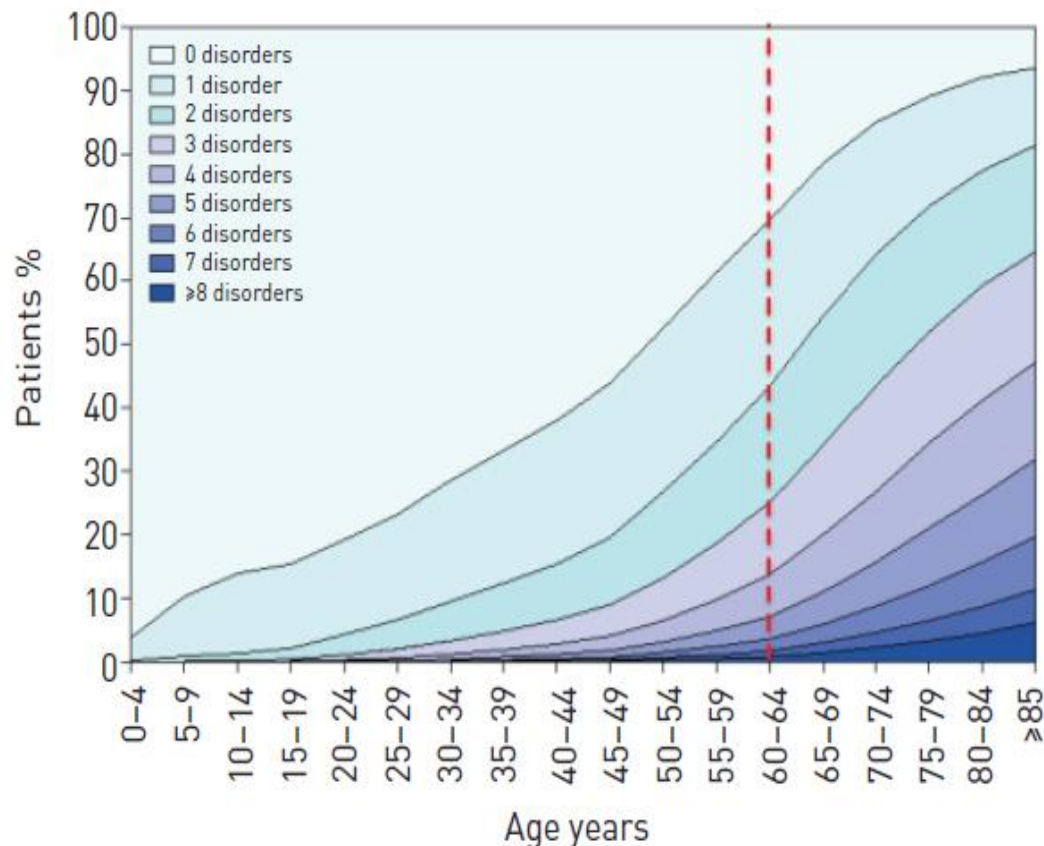
ასაკობრივი პირამიდა ქვეყნების განვითარების დონის მიხედვით 1970, 2013 და 2050 (პროგნოზული მაჩვენებელი)

გაეროს ანგარიში,
2013: „პოპულაციის
დაბერებას
მნიშვნელოვანი
სოციალური და
ეკონომიკური
მახასიათებლები
გააჩნია... რაც უფრო
მეტია ადამიანების
სიცოცხლის
ხანგრძლივობა, მით
მეტია აგდ-ის
პრევალენტობა“

Source: United Nations. World Population Ageing
2013

არაგადამდებ დაავადებათა თანამიმდინარეობა

სულ ცოტა ორი ქრონიკულ დაავადება აღენიშნება:

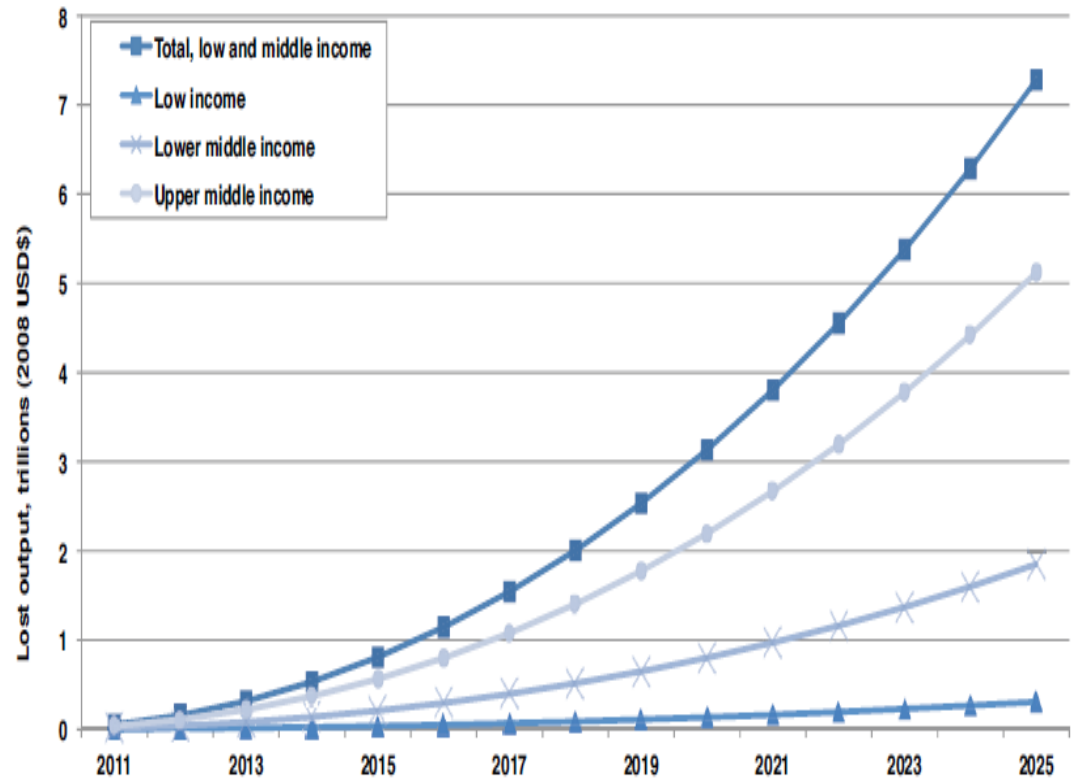
- ✓ 45-64 წლის მოზრდილთა 30.4%
- ✓ 65-84 წლის ასაკში 64.9%
- ✓ 85 წლის ასაკის ზემოთ 80%-ზე მეტს

Barnett K, Mercer SW, Norbury M, et al. Epidemiology of multimorbidity and implications for health care, research, and medical education: a cross-sectional study. Lancet

Source: Fabbri LM, Rabe KF. From COPD to chronic systemic inflammatory syndrome? Lancet 2007; 370: 797–799

აგდ ეკონომიკური ტვირთი

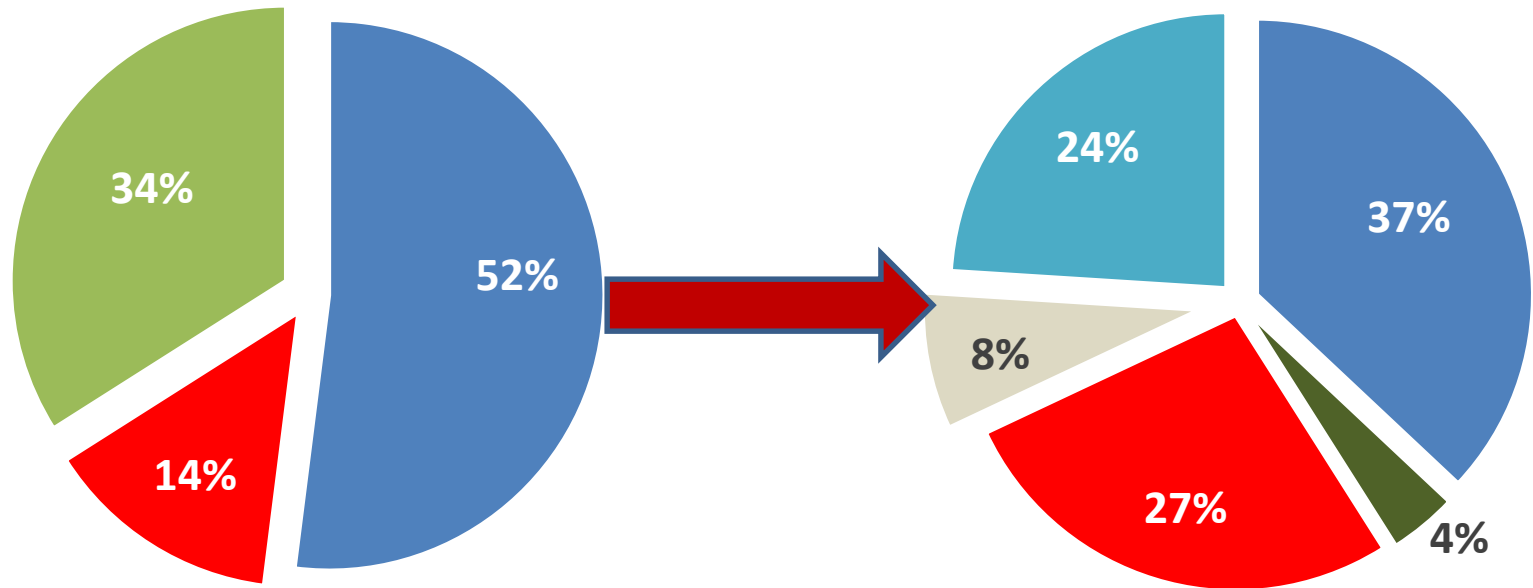
Figure 2: Cumulative NCD loss, beginning in 2011

Source: Based on The Global Economic Burden of Non-communicable Diseases
– Prepared by the World Economic Forum and the Harvard School of Public Health (2011)

- შაქრიანი დიაბეტზე დახარჯული თანხა ვარირებდა \$673 მლდ-დან \$1197-მდე, 2015
- ევროპაში სამედიცინო დანახარჯები ონკოლოგიურ დაავადებებზე €35.7-დან (1995) €83.2 მილიარდამდე (2014) გაიზარდა; სამკურნალო საშუალებების ღირებულება გაიზარდა €7.6-დან €19.1 მილიარდამდე
- რესპირატორული დაავადების საერთო ღირებულება ევროპაში €380 მილიარდ შეადგენს

ნაადრევი (<70 წელი) სიკვდილიანობა მსოფლიოში

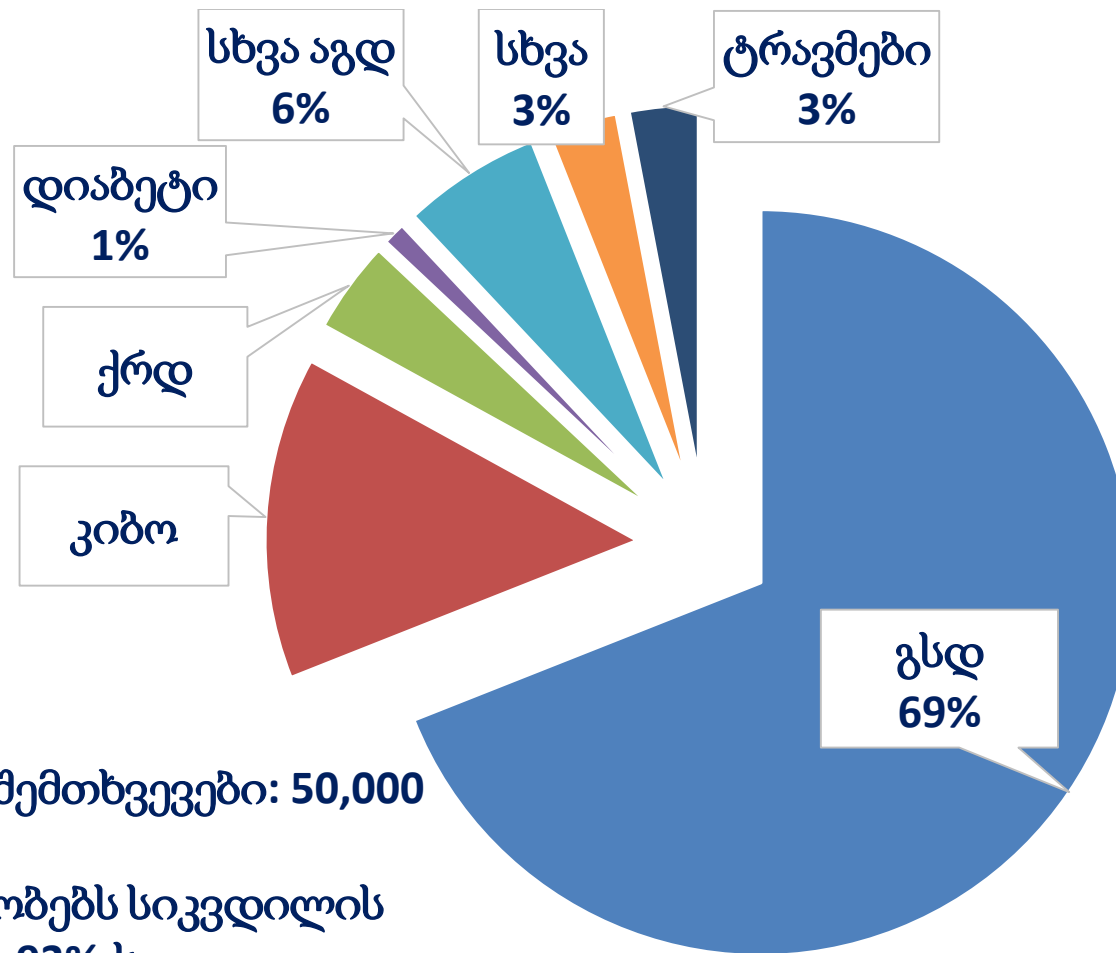

- არაგადამდები დაავადებები
- ტრავმები
- ინფექციური დაავადებები, დედათა და პერინატალური სიკვდილიანობა

- გულსისხძარღვთა დაავადებები
- დიაბეტი
- ავთვისებიანი ახალწარმონაქმნები
- სასუნთქი სისტემის დაავადებები
- სხვა აგდ

Global status report on NCDs 2014

სიკვდილის ძირითადი მიზეზები, ყველა ასაკი, საქართველო, 2014

სიკვდილის შემთხვევები: 50,000

აგდ განაპირობებს სიკვდილის შემთხვევათა 93%-ს

World Health Organization - Noncommunicable Diseases (NCD) Country Profiles, 2014.

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი

www.ncdc.ge

აგდ პრევენციისა და კონტროლის ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, 2016-2020

ხედვა

- თავიდან აცილებადი არაგადამდები დაავადებების ტვირთისაგან თავისუფალი საქართველო

მიზანი

- არაგადამდებ დაავადებებთან დაკავშირებული ავადობით, სიკვდილიანობითა და უნარშეზღუდულობით გამოწვეული თავიდან აცილებადი ტვირთის შემცირება მულტისექტორული თანამშრომლობის გზით, ნებისმიერ ასაკში მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და პროდუქტიულობის მაღალი სტანდარტების უზრუნველყოფის მიზნით

ამოცანები

1

- საერთაშორისო თანამშრომლობა და ეროვნულ დონეზე პროპაგანდის გაძლიერება

2

- ეროვნული შესაძლებლობების გაძლიერება აგდ პრევენციის და კონტროლის ღონისძიებათა შემუშავებაში, განხორციელებასა და შეფასებაში

3

- აგდ–სა და მათ დეტერმონატებზე მონიტორინგისა და ეპიდზედამხედველობის გაძლიერება

4

- აგდ რისკის ფაქტორების მოდიფიცირების გაუმჯობესება ჯანმრთელობის ხელშეწყობის და მოსახლეობის ინფორმირებულობის ამაღლების გზით

5

- აგდ–ს და ბიოლოგიური რისკის ფაქტორების სკრინინგი და მართვა

6

- აგდ მართვის სამედიცინო მომსახურებაზე, მედიკამენტურ მკურნალობაზე ფინანსური ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება

7

- აგდ და რისკის ფაქტორების სკრინინგის და მართვის ხარისხის გაუმჯობესება

სამიზნეები 2020

- არაგადამდები დაავადებებით გამოწვეული ნაადრევი სიკვდილიანობის რისკის შემცირება:
 - ✓ გსდ – 5%-ით შემცირება, ყოველწლიურად 1%-იანი კლება
 - ✓ კიბო – სიკვდილიანობის შეჩერება (ნულოვანი ზრდა)
 - ✓ დიაბეტი – 5%-ით შემცირება, ყოველწლიურად 1%-იანი კლება
 - ✓ ქრონიკული რესპირატორული დაავადებები – 5%-ით შემცირება, ყოველწლიურად 1%-იანი კლება
- ალკოჰოლის საზიანო მოხმარება – 5%-იანი ფარდობითი შემცირება, ყოველწლიურად 1%-იანი კლება
- დაბალი ფიზიკური აქტივობა – 5%-იანი ფარდობითი შემცირება, ყოველწლიურად 1%-იანი კლება

სამიზნეები 2020

- მარილის/ნატრიუმის მოხმარების 10%-იანი ფარდობითი შემცირება (ყოველწლიურად 2%-იანი კლება)
- 15+ ასაკის მოსახლეობაში თამბაქოს მოხმარების 5%-იანი ფარდობითი შემცირება (წლიური 1%-იანი კლება)
- მაღალი არტერიული წნევის პრევალენტობის 10%-იანი ფარდობითი შემცირება (ყოველწლიურად 2%-იანი კლება)
- დიაბეტისა და სიმსუქნის გავრცელების მატეხის შეჩერება
- მიოკარდიუმის ინფარქტისა და ინსულტის პრევენციისათვის სამიზნე პოპულაციის 50%-ის უზრუნველყოფა მედიკამენტოზური მკურნალობითა და კონსულტირებით
- ძირითადი აგდ მკურნალობისათვის ბაზისურ ტექნოლოგიებსა და ესენციურ მედიკამენტებზე 80%-იანი ხელმისაწვდომობა

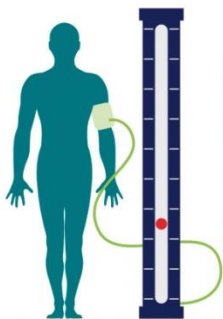
აგდ-ს პრევენციისა და კონტროლის 9 მიზანი

GLOBAL 2025 TARGET
TOBACCO
USE
30%

GLOBAL 2025 TARGET
SALT/SODIUM
INTAKE
30%
REDUCTION

GLOBAL 2025 TARGET
RAISED BLOOD
PRESSURE
25%
REDUCTION

GLOBAL 2025 TARGET
PHYSICAL
INACTIVITY
10%
REDUCTION

GLOBAL 2025 TARGET
DIABETES/
OBESITY
0%
INCREASE

2025 GOAL
PREMATURE
MORTALITY
25%
REDUCTION

GLOBAL 2025 TARGET
HARMFUL
USE OF
ALCOHOL
10%
REDUCTION

GLOBAL 2025 TARGET
50%
OF ELIGIBLE
PEOPLE RECEIVING
DRUG THERAPY
AND COUNSELLING
TO PREVENT
HEART ATTACK
AND STROKE

GLOBAL 2025 TARGET
80%
AVAILABILITY
OF ESSENTIAL
MEDICINES
AND BASIC
TECHNOLOGIES
TO TREAT CVD
AND OTHER NCDs

დაავადებათა კონტროლისა და
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის
ეროვნული ცენტრი

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი

www.ncdc.ge

სტრატეგიული ამოცანა #1

- საერთაშორისო თანამშრომლობის და ეროვნულ დონეზე პროპაგანდის გაძლიერება აგდ პრევენციის და კონტროლის ღონისძიებების ქვეყნის ჯანდაცვის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტად აღიარების მისაღწევად

სტრატეგიული ამოცანა #2

- ეროვნული შესაძლებლობების გაძლიერება აგდ პრევენციისა და კონტროლის ღონისძიებათა შემუშავებაში, განხორციელებასა და შეფასებაში

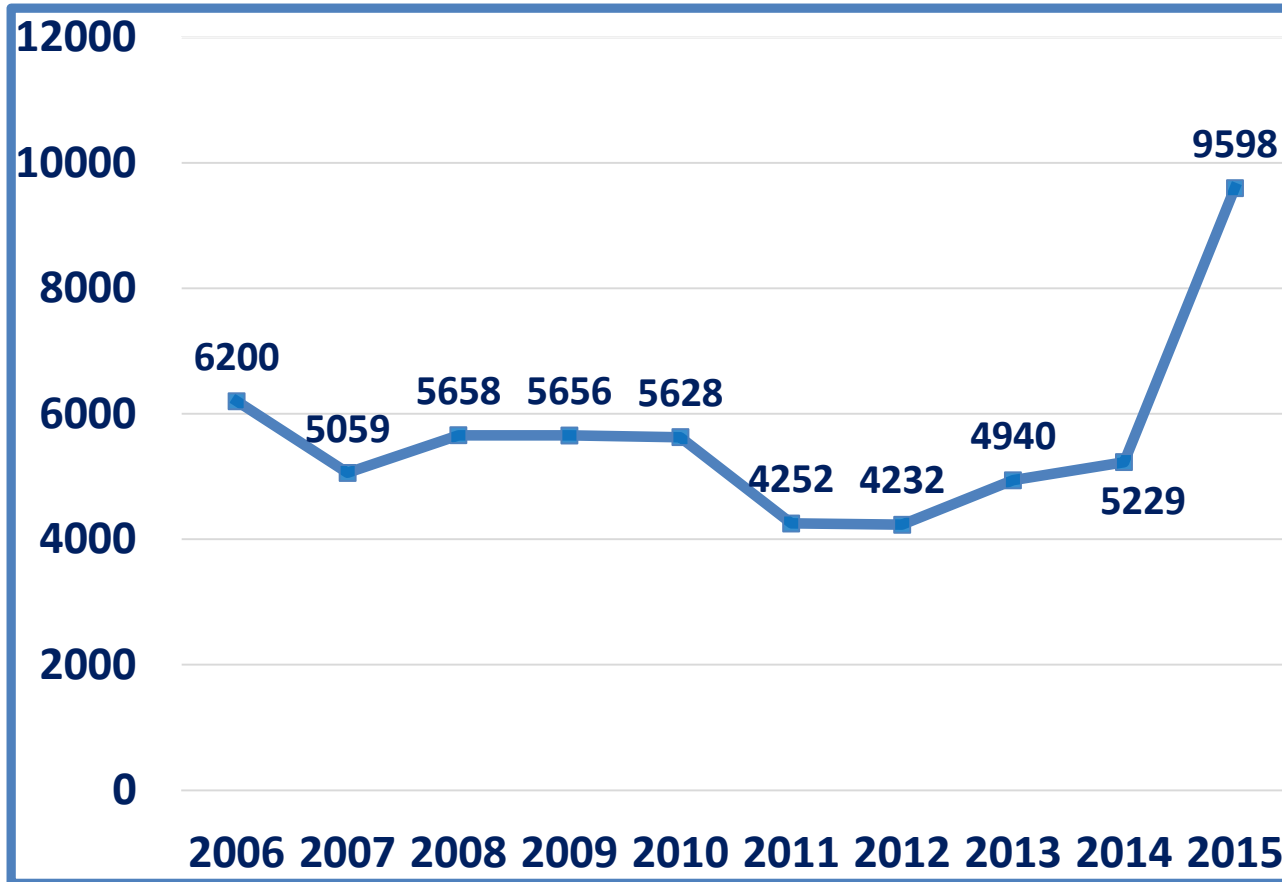
სტრატეგიული ამოცანა #3

- არაგადამდებ დაავადებათა და მათთან ასოცირებული დეტერმინანტების მონიტორინგის და ეპიდზედამხედველობის გაძლიერება

მიღწევები

- რეგისტრები: კიბოს – 2015, დაბადების – 2016
- **STEPS** კვლევა: 2015, 2016, შეიქმნა კვლევის საკოორდინაციო საბჭო
- რეპროდუქციული ჯანმრთელობის კვლევა
 - 2000, 2005 და 2010 წელს
 - იგეგმება ჩატარდეს 2016 წელს
 - აგდ რისკ-ფაქტორები C ჰეპატიტის კვლევაში
- ნუტრიციული სენტინელური ეპიდზედამხედველობა
- თამბაქოს მოხმარების შემსწავლელი კვლევები
 - GYTS (2014); თამბაქოს კვლევა ემორის უნივერსიტეტთან თანამშრომლობით (2014); ESPAD (2015)
- რუტინული სტატისტიკა

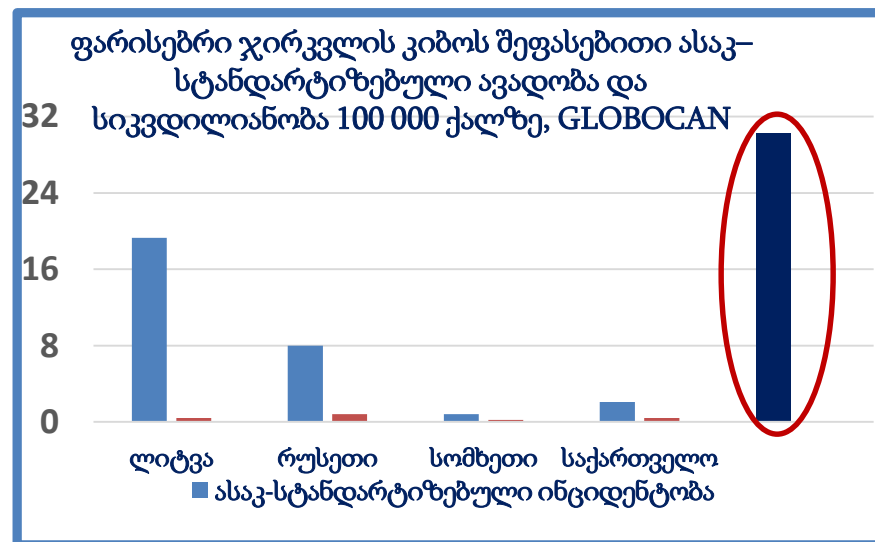
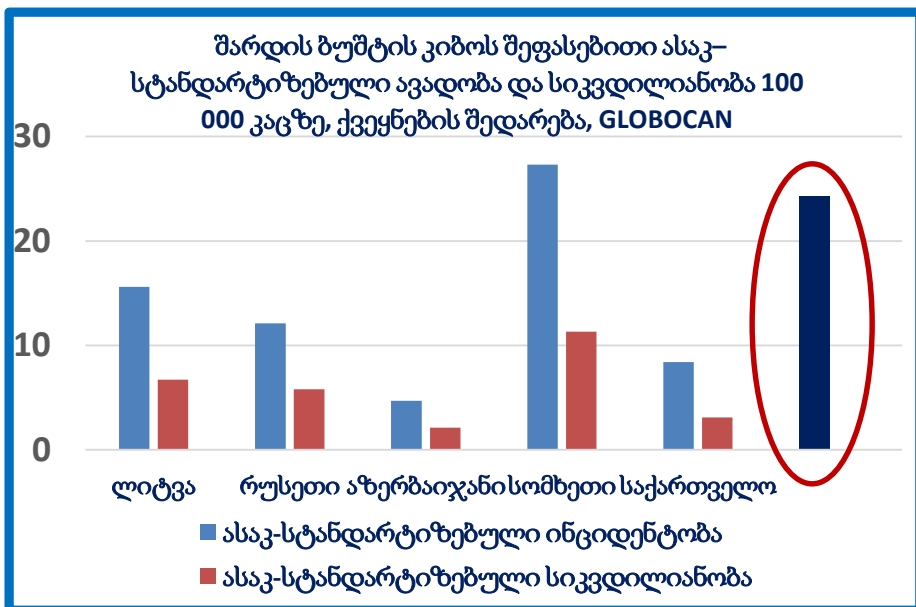
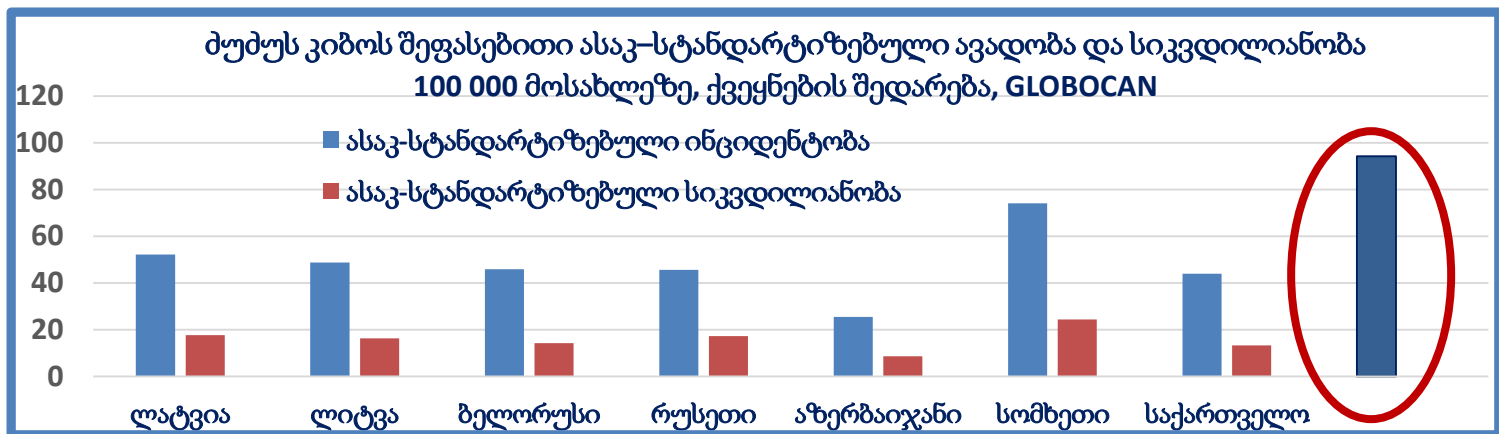
კიბოს ახალი შემთხვევები, ყველა ლოკალიზაცია, 2006–2015, საქართველო

ხუთი გავრცელებული
კიბო: ქალებში -
ძუძუს, ფარისებრი
ჯირკვლის,
კოლორექტალური,
საშვილოსნოს ყელის
და საშვილოსნოს
ტანის

მამაკაცებში -
ფილტვის,
პროსტატის, შარდის
ბუშტის,
კოლორექტუმის,
ხორხის

კიბოს რეგისტრი, 2015

სტრატეგიული ამოცანა #3

- აგდ ქცევითი რისკის ფაქტორების მოდიფიცირების გაუმჯობესება ჯანმრთელობის ხელშეწყობისა და ინფორმირებულობის ამაღლების გზით

ჯანმრთელობის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამა 2015, 2016

1. თამბაქოს კონტროლი
2. ჯანსაღი კვება
3. ფიზიკური აქტივობის ხელშეწყობა
4. ჰიპერტენზიის ადრეული გამოვლენისა და კონტროლის/მართვის ხელშეწყობა და მოსახლეობის განათლება
5. კიბოს სკრინინგში მოსახლეობის ჩართულობის ხელშეწყობა

სტრატეგიული ამოცანა #5

- არაგადამდები დაავადებების და ბიოლოგიური რისკის ფაქტორების სკრინინგი და მართვა

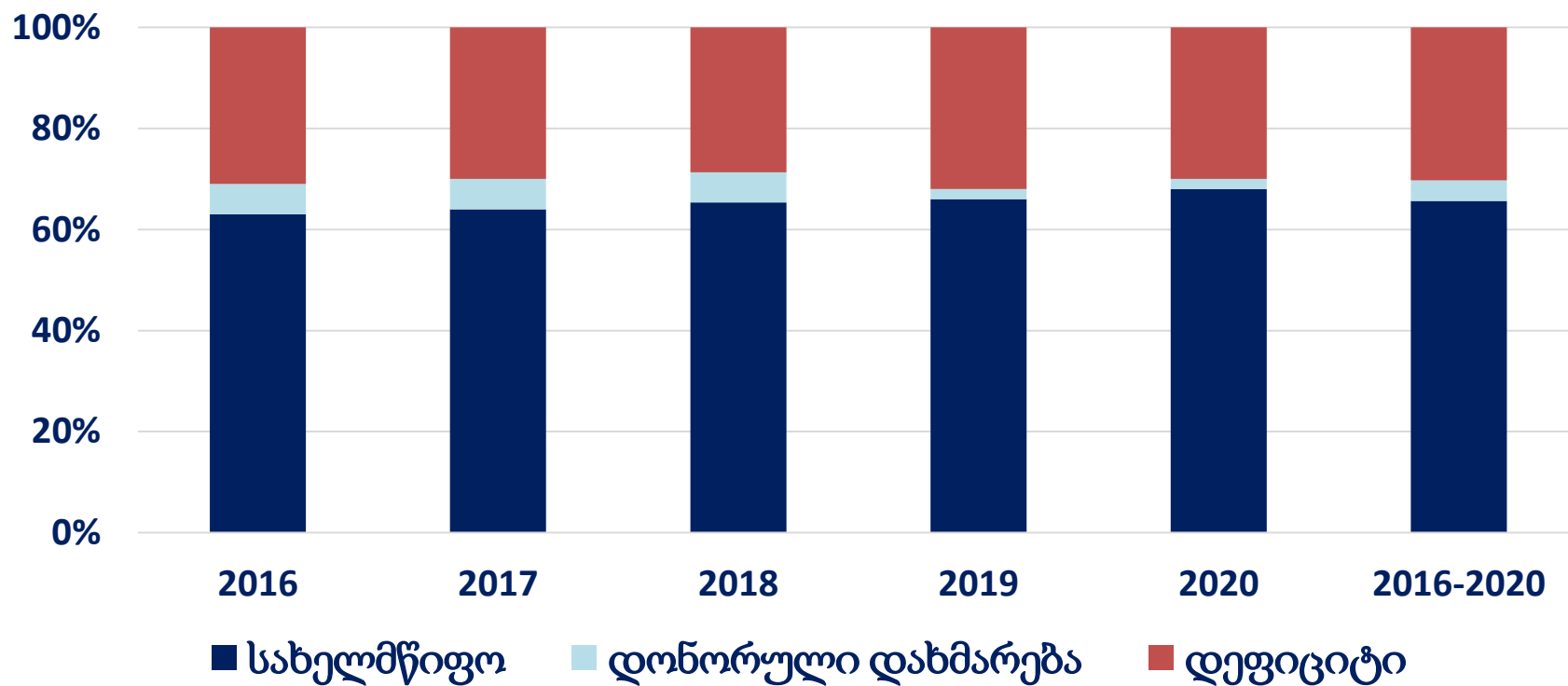
- **სარძევე ჯირკვალი** - ქალები, 40-70, 2 წელიწადში ერთხელ
- **საშვილოსნოს ყელი** - ქალები, 25-60, 3 წელიწადში ერთხელ
- **კოლორექტალი** - ორივე სქესი, 50 – 70, ყოველწლიურად
- **პროსტატის კიბოს მენეჯმენტი** - კაცები, 50 – 70, ყოველწლიურად

სტრატეგიული ამოცანა #6

- აგდ მართვის სამედიცინო მომსახურებასა და მის მედიკამენტურ მკურნალობაზე ფინანსური ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება

- პროფესიულ ასოციაციებთან თანამშრომლობით საჭიროა გაგრძელდეს მუშაობა აგდ-თა მართვის გაიდლაინებისა და პროტოკოლების შემუშავების, დანერგვის და მონიტორინგის თვალსაზრისით
- საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის დანერგვის გზით სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული სერვისების ხელმისაწვდომობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა
- არსებული შედეგების შენარჩუნება და შემდგომი პროგრესის მიღწევა:
 - ✓ მოწყვლადი მოსახლეობის სერვისებზე და მედიკამენტებზე ხელმისაწვდომობის მაქსიმალური გაზრდა და ფინანსური დაცვა
 - ✓ ესენციური მედიკამენტების მყარი მარაგის შექმნა, მიზნობრივი პოპულაციის გაფართოებული მოცვა

ღონისძიებების დაფინანსების წყაროები

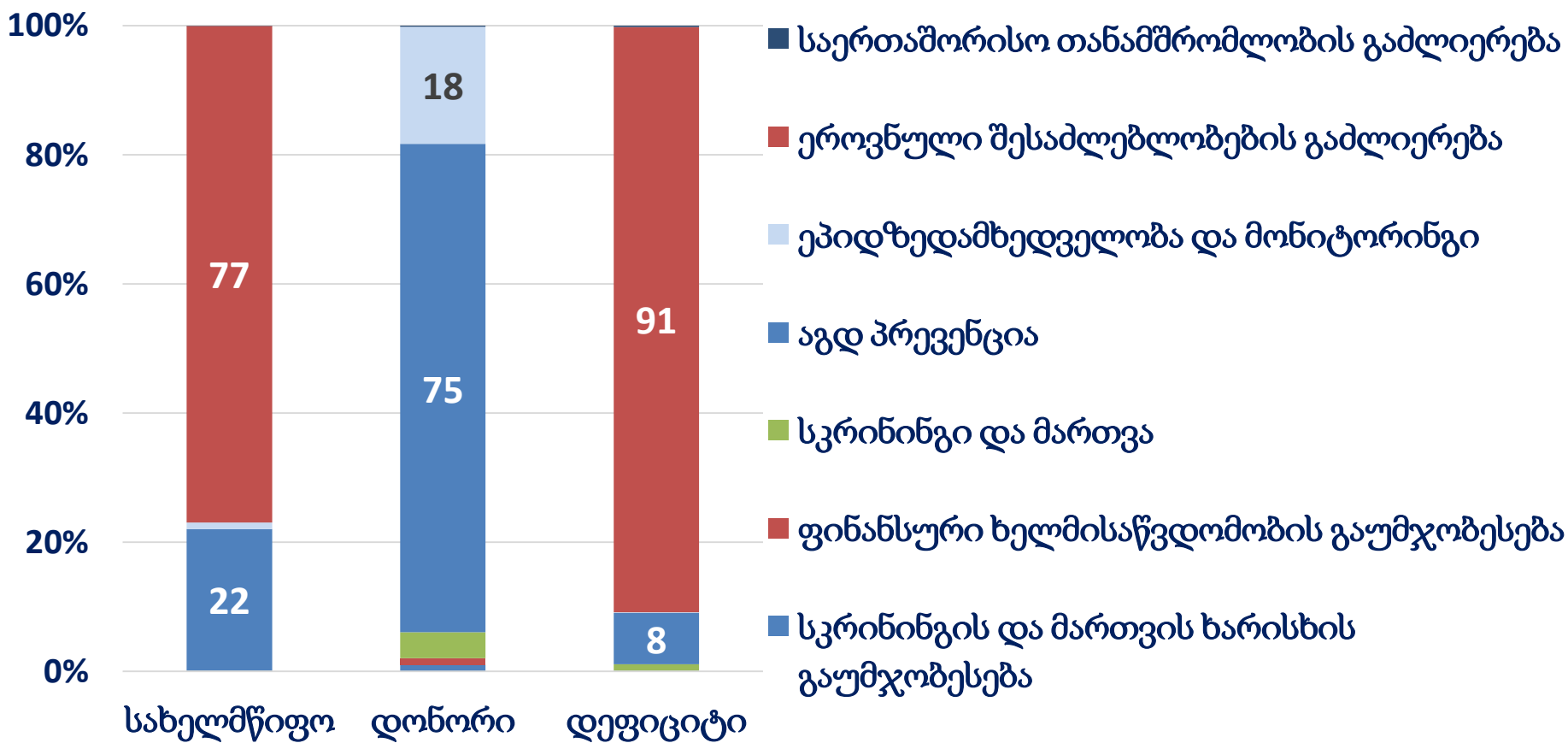

დაავადებათა კონტროლისა და
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის
ეროვნული ცენტრი

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი

www.ncdc.ge

დაფინანსების წყაროები სტრატეგიული ამოცანების მიხედვით, 2016–2020

შესრულებაზე პასუხისმგებელი უწყებები და ორგანიზაციები

- შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო
- დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი
- განათლების სამინისტრო
- ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტრო
- სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამინისტრო
- გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
- სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის უვნებლობის სააგენტო
- სამედიცინო საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირების სააგენტო
- ფარცევტული კომპანიები
- ეროვნული სკრინინგ ცენტრი
- პროფესიული ასოციაციები
- სამედიცინო მომსახურების სამივე რგოლი, მულტიპროფილური კლინიკები და დეპარტამენტები

ინდიკატორები

- განახლებული / შექმნილი / დანერგილი საკანონმდებლო აქტები
- დამტკიცებული / დანერგილი პროგრამები
- თამბაქოს მომხმარებელთა პრევალენტობა (%) 18-64 წლის მოსახლეობაში
- თამბაქოს კვამლისგან თავისუფალი საზოგადოებრივი თავშეყრის ობიექტების %
- 18-64 წლამდე მოსახლეობის წილი (%), რომელიც ჩართულია მძიმე ეპიზოდურ სმაში
- 18-64 წლამდე მოსახლეობის წილი (%), რომელიც იცავს ფიზიკური აქტივობის რეკომენდებულ დონეს
- საკვები პროდუქტების %, რომლის ეტიკეტზეც მითითებულია მარილის, შაქრის, ტრანს-ცხიმების და სხვ. შემადგენლობა
- მკურნალობისა და დიაგნოსტიკის მომზადებული და დანერგილი გაიდლაინები
- სამედიცინო დაწესებულებათა რ-ბა, სადაც აგდ რისკის ფაქტორების სკრინინგის და 10-წლიანი კარდიოვასკულური რისკის განსაზღვრა დანერგილია
- 18-64 წლის ასაკის მოზრდილებში მომატებული არტერიული წნევის, საერთო ქოლესტეროლის მომატებული დონის პრევალენტობა
- ჭარბი წონითა და სიმსუქნით გამოვლენილ პირთა პრევალენტობა
- სერვისების პროცენტი, რომლებიც დაფარულია სახელმწიფო პროგრამებით
- აგდ მედიკამენტების რაოდენობა, რომელთა ფასი ადაპტირებულია

რა ეტაპზე ვიმყოფებით?

სტრატეგიები

- შემუშავებულია ეროვნული სტრატეგიები და 5-წლიანი სგ-ბი ძირითადი აგდ-სა და რისკის ფაქტორებისთვის

მულტისექტორული მართვა

- შექმნილია აგდ პრევენციისა და კონტროლის მულტისექტორული კომიტეტი

ზედამხედველობა

- უმჯობესდება ზედამხედველობა, STEPS 2010 და 2016
- დანერგილია პოპულაციური კიბოს რეგისტრი, 2015

პრევენცია

- დანერგილია ჯანმრთელობის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამა, 2015-დან
- გაძლიერებულია რეგულაციები თამბაქოს შესახებ, თუმცა განხორცილება სირთულეს წარმოადგენს
- მიმდინარეობს კიბოს სკრინინგი

მკურნალობა

- დანერგილია უნივერსალური ჯანდაცვა, თუმცა ხარისხის კონტროლი კვლავ გამოწვევად რჩება

მადლობა ყურადღებისთვის!

